

Gróf Koháry István (1649–1731) levelei [1]

**Koháry István Kecskemét város földesurának utasítása
a városi előjáróság részére templomépítésre
alkalmas hely kijelölésére,
a protestánsok leégett temploma helyett.
Fülek, 1679. augusztus 21.[1]**

Ez pecsétes levelem által kecskeméti (Kecskemethy) bírának és tanácsnak, és lakosoknak mind közönségesen akarván értékre adnom, hogy minekutána Kecskemét (Kecskeméth) Várasában Istennek ő Szt. Fölségének látogató ostora által, mind az pápista[2], mind peniglen az kálvinista, ugyanegy kerítésben lévő templomok megégtének volna, – melyeknek egymás mellett lévő közel való voltak miatt sokszoriban sok alkalmatlanságok estenek –, az pápista és kálvinista rend az szép egyezségnek örülvén, az két templomnak egy kerítésben léte miatt származott egyenetlenségeknek eltávoztatására, vallásbéli minden gyűlölségnek, s észvesztő viszálykodásoknak nyakát akarván szakasztani, jövődöbeli békességes együtt való lakásra, s megmaradásra nézve közönséges egyenlő értelemmel megegyeztetnek azon, s léptenek arra, hogy az mostani cinterem[3] egészen, az kálvinista templom helyével együtt maradván az pápistáknak, az Pápista Szt. Egyház mellett ez előtti helyen, és kerítésben az kálvinista templom nem építtessék, hanem más alkalmas helyen, annyi szélességű, hosszúságú templom, és cinterem hely (engedtessek az kálvinistáknak – több alább megírt kondíciók alatt) legyen annak felépítése oly szabadsággal s privilégiummal,[4] az mellyel az öszveégett templomok volt, s bírattatott. Az mennyi munkát s építést tézzen peniglen az pápisták kezínél maradt cinterem kerítésinek hasonfele,[5] annyi munkát azoknak építendő cinteremjén tartozzanak az pápisták tenni adaequalni,[6] s véghez vinni. Mely egymás közt való megegyezéseket, előmben terjesztvén, én is egyenlő értelemmel közönséges megmaradásokra célzó dicséretes végezéseket ez levelem által helyben hagyom, confirmalom, ratificalom, és legitimalom,[7] s egyikkel úgy, mint másikkal, az igazság közönséges lévén, hogy az kálvinista rend Kecskemét (Kecskeméth) városában templomhelyül az Császár Gergely boltjaitul, s az prédikátorok házaitul fogvást az várospincéig való helyt s földet elfoglalhassa, adtam engedelmet, és szabadságot, úgyhogy az megírt helyen az kálvinista templom, s annak kerítése, mind szélességére, hosszúságára az pápisták temploma, és cinteremje helyéhez adaequáltassék,[8] s annyi nagyságú legyen, az mely helyen az kiknek bottyajok,[9] s házok, és egyéb épületjek volna, parancsolom ezer tallér bírság alatt, az Tanács megböcsülvén az épületet, az böcs szerint való árát füzessék meg az város közönséges javaiból, és azon embereknek mutogassanak az városban annyi helyet kinek, kinek, hogy hasonló épületet tehessenek. Ugyanaz feljebb említett ezer tallér bírság alatt parancsolom az pápisták[na]k, az kálvinisták cinterem kerítésén az végzés szerint rájuk esendő munkának végben vitelét, továbbá ugyanaz említett ezer tallér bírság alatt parancsolom, senki ezen dologban keresztül állani ne merészseljen, mert az olyan közönséges jónak bontogatója, minden kegyelem, s személy válogatás nélkül mások[na]k példájára is meg fog büntettetni. Ki-ki azért az feljebb deklarált[10] közönséges,

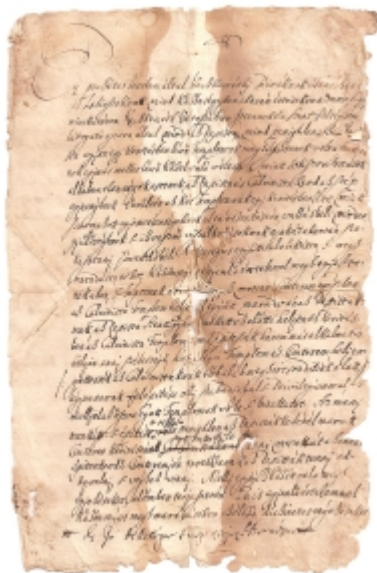
egyenlő értelemmel tett megegyezést maga részirül ezer arany bírság alatt megállja, és fogyatkozás nélkül megtartsa, hogy így az egy értelem, s békességes lakásokért, mely mind Isten, s mind emberek előtt kedves, és dicséretes, várhassák mindnyájan Istennek áldását, az városnak épületét, maguk csendességét, s gyarapodását.

[Az irat hátoldalán:]

Az Kecskemét (Kecskeméth) városában lakos kálvinistaságnak, az pápistákkal való végezése és arra kiadott Koháry István Úr eő Nsga[11] Consensususa[12].”

MNL BKML IV. 1528. Kecskemét város és a különböző felekezetek közötti viszonyra vonatkozó iratok gyűjteménye. Katolikusok. 7. nd. No. 19. 1679.

Eredeti, kézzel írt tisztázat. Az erősen megrongálódott iratról 1752-ben készült egy másolat is. Az irat mellett külön található a „Kecskeméti Pápista Eklézsia” ostyapecsétje.



[2]



[3]

Kecskeméten a reformáció eszméi viszonylag korán, az 1540-es években jelentek meg. Kezdetben a protestánsok a katolikusokkal együtt használták a középkori kőtemplomot. 1564-ben a többségben lévő katolikusok és protestánsok egyezségezt írtak alá a közös templomhasználatról és egymás közti vallási békességről, mely szerint a kőtemplom a katolikusoké marad, a protestánsok pedig a templom kerítésén belül külön templomot emelnek maguknak. A reformátusok 1568-ban építették meg fatemplomukat a katolikus templom mellett, 1678 őszén azonban, amikor a református paplakot felgyújtották, mindkét templom leégett. A két felekezet közti békesség fenntartása érdekében Koháry a szerencsétlenül megragadta az alkalmat, s 1679. január 13-án kelt levelében felszólította a várost, hogy a reformátusoknak jelöljön ki más helyet új templomuk felépítésére. Ugyanakkor erélyesen felszólította a felekezeteket békés együttélésre vonatkozó korábbi egyezségük betartására. A két fél újabb megegyezése után, 1679. augusztus 21-én Koháry egyezségüket jóváhagyta, megerősítette. A katolikusok és protestánsok között 1564-ben létrejött egyezség betartására többször is figyelmeztetnie kellett Kohárynak a két felekezetet, ezt példázza az 1680. január 26-án kelt parancslevél is. A reformátusok ma is álló temploma 1680-1683 között épült fel Kecskeméten.

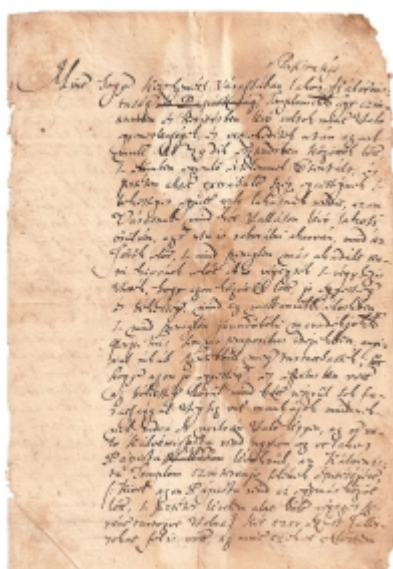
**Gróf Koháry István rendelkezése a kecskemétiakhez
a katolikusok és reformátusok között létrejött egyezség megtartása
és a reformátusok templomépítése tárgyában.
Fülek, 1680. január 26.**

Minthogy Kecskemét (Kecskeméth) várasában lakos papistasag[13] és kalvinistasag templomoknak egy cinteremben[14] és kerítésben lévő voltak miatt való egyenetlenségek és veszekedések után, az elmúlt 1679. esztendobben kozottok lott, s előmben egyenlő erteemben praesentalt,[15] és pecsetem alatt extradalt[16] szép egyezségnek, a békességes együtt való lakásnak rendit azon várasnak mindkét valláson lévő lakosi örülvén, azt usu[17] is roboralni[18] akarván, mind az török előtt, s mind peniglen más akadályt tenni kívánók előtt elvégezték, véghez is vitték, hogy azon kozottok lott jó egyezség és békesség, mind az mostaniaknak eltekben, s mind peniglen jovendobeli maradekjoknak perpetuis semper temporibus[19] idejekben, annyival inkább szentebbul megtartathassek; sott hogy azon jó egyezség és effectusban[20] vett az békesség körül mindkét reszrul sok fáradtsággal véghez vitt munkájok mindeneknél tudva és nyilvánvaló légyen, az ott való kálvinista rend, ugyan az ott lakos pápista hiten levoktul az kálvinista templom cinteremje felének építéséért (kivel azon pápista rend az egymás között lott, s pecsétes levelem által költ végezés szerint tartozott volna) kétezer ezüst talleroakat fel is vott, az mint ezeket előttem azon két vallasbelieknek hozzám felküldött követeik és embereik repraesentaltak:[21] nevezet szerint az mostani főbíró Sarkosi István, Bíró (Bíró) György, Tót (Tóth) György, Sarkosi Pál, Csaba János, Szoke János, Demeter Márton, Czebe Gergely. Mivel azért az jó békességnek tulajdona annak állandóságában és megmaradásában vagyon, s ilyen szép békességnek véghez vittsege, hogy annak kondíció *vel in toto, vel in parte*[22] fogyasztásban ne légyenek, praejudiciumot[23] se szenvedjenek; hanem hogy mindeneknél kozottok félelemben légyen aziránt való háborúság csinálás. Parancsolom otezer arany bírság alatt, hogy mind azon két vallasbeliek, mind az elobbi végezést, s mind peniglen az után következett, s előttem modo praevis representalt usu roboratot[24] szentül megtartsák, az kiben ha valamelyik veszekedést, avagy háborúságot indítana, az megírt büntetést minden kegyelem és személy válogatás nélkül experialni[25] fogja. Másodszor, mivel az mint feljebb is írva vagyon, az kálvinista templomnak, s azon templom elobbeni végezés szerint való nagyságú és szélességű cintermenek megépítésében, és hozzakezedeseben immár sehonnet is semminemu impedimentumok,[26] akadályok, és sérelmek nincsen, parancsolom sub poena annotata,[27] hogy a die exhibitionis praesenti computando intra terminum ter quindenae,[28] az pápisták templomja cinteremjebul vegsokeppen kiköltözzenek, s magok temploma, s cinterme epıteséhez hozzakezedjenek, másként az megírt büntetésben esnek, s el sem kerulik: Mely parancsolatimrul és magok usu roboralt contractusokrul,[29] s vegezesekrul való repraesentatiojokrul[30] adtam ez pecsétes leveletem. Datum in Praesidio Fulekienski Die 26 Mensis Januarii Anno 1680.[31]

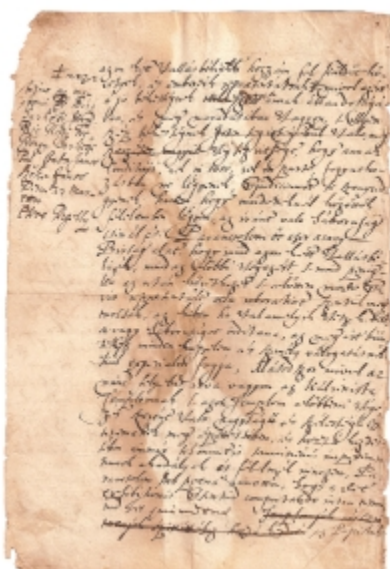
Kecskemét (Kecskeméth) varasanak földesura

MNL BKML IV. 1528. Kecskemét város és a különböző felekezetek közötti viszonyra vonatkozó iratok gyűjteménye. Katolikusok. 7. nd. No. 20. 1680.

Korabeli másolat. [32]



[4]



[5]



[6]

A forrásokot válogatta Szabó Bence igazgatóhelyettes. A szövegeket átírta és jegyzetekkel ellátta Kádár Annamária. A latin nyelvű fordítást Gönczi Gergő végezte.

Felhasznált irodalom:

Péterné Fehér Mária: „Sok jókkal áldgyon Isten benneteket.” Gróf Koháry István levelei Kecskemét város főbíróihoz és Tanácsához 1673-1730. Kecskemét, 2014.

Székely Gábor: A kecskeméti református oktatás története a kezdetektől a reformkorig 1564-1830. In: Lovas Dániel (szerk.): A kecskeméti felsőfokú oktatás története a kezdetekről napjainkig. Magyar Múzsza Könyvek. Kecskemét, [2016.] 7-34.

[1] Az eredeti irat keltezése egy 1752. május 25-én kelt másolaton olvasható.

[2] pápista: római katolikus

[3] cinterem (lat.): templom körüli temető, templomudvar

[4] privilégiummal (lat.): kiváltsággal

[5] hasonfél: valaminek szakasztott a fele

[6] tenni adaequalni (lat.): hasonlónvá tenni

[7] confirmalom, ratificalom és legitimalom (lat.): megerősítem, jóváhagyom és törvényesítem

[8] adaequáltassék, adaequo (lat.): hasonlónvá tétessék

[9] bottyajok: boltjaik

[10] deklarált (lat.): kinyilvánított, kihirdetett

[11] eő Nsga: őnagysága

[12] Consensussa (lat.): megegyezése, megállapodása

[13] pápisták: római katolikusok elnevezése a protestánsok körében

[14] cinterem (lat.): templom körüli temető, templomudvar

[15] praesentált (lat.): bemutatott

[16] extrádált (lat.) összetételéből: kiadott

[17] usu, usus (lat.): gyakorlatban

[18] roborálni (lat.): erősíteni

[19] perpetius semper temporibus (lat.): mindenkor és örök időkbén

[20] effectusban (lat.): itt sikeresen, hatásosan

[21] repraesentálták, repraesento (lat.): előadták, bemutatták, elővezették

[22] vel in toto, vel in parte (lat.): akár egészében, akár részeiben

[23] praejudiciomot, praeiudicium (lat.): itt sérelmet

[24] modo praevio representált usu roboratit (lat.): a korábbi módon előadott megerősítést a gyakorlatban

[25] experiálni (lat.): tapasztalni

[26] impedimentumok (lat.): akadályok

[27] sub poena annotata (lat.): a megjelölt büntetés alatt

[28] die exhibitionis praesentium computando intra terminum ter quindenae (latin): a jelen levél kézhezvételétől számított háromszor 15 napon belül

[29] usu roborált contractusokrul (lat.): gyakorlatban megerősített szerződésükről

[30] repraesentatiojokrul (lat.): előadásukról

[31] (lat.): Kelt Fülek várában, az 1680. évben január hó 26. napján.

[32] Az irat eredeti fennmaradt példánya a Kecskeméti Református Egyház tulajdonában van.

„Sok jókkal áldgjon Isten benneteket!” – Ezekkel a szavakkal kezdte minden egyes, Kecskemét város bíráihoz és tanácsához írt levelét Koháry István – a török ellen sereget vezető hadvezér, iskola- és kórházalapító, költő, országbíró, barokk főúr, bőkezű mecénás – Kecskemét földesura. A csábrági és szitnyai főnemesi család sarja anyai öröksége révén, illetve zálogos birtokosként lett az 1670-es évek végére Kecskemét legnagyobb részbirtokosa. A város lakói atyjukként tisztelték határozott, de igazságos földesurukat, aki rendelkezései meghozatalakor mindig az egész város érdekeit tartotta szem előtt. A hithű katolikus főúr vallási egyetértés terén hozott rendelkezései is jelentősek voltak, bölcs szigorral kiadott parancsaival sokat tett a katolikusok és protestánsok közti békeképesség fenntartásáért, melyet az alábbiakban közölt két irat is példáz. Forrásközlésünk ízelítő a reformáció 500. évfordulója alkalmából ősszel megjelenő MNL-forráskiadvány sorozat Bács-Kiskun megyei kötetéből.

Címkék:

[Reformáció](#) [7]

[reformációs emlékévk](#) [8]

[BKML](#) [9]

[Bács-Kiskun Megyei Levéltár](#) [10]

[Koháry István](#) [11]



Forrás webcím: http://reformacio.mnl.gov.hu/grof_kohary_istvan_1649_1731_levelei

Hivatkozások

- [1] http://reformacio.mnl.gov.hu/grof_kohary_istvan_1649_1731_levelei
- [2] http://reformacio.mnl.gov.hu/sites/default/files/reformacio/BKML/hu_mnl_bkml_iv_1528_19_1_k.jpg
- [3] http://reformacio.mnl.gov.hu/sites/default/files/reformacio/BKML/hu_mnl_bkml_iv_1528_19_2_k.jpg
- [4] http://reformacio.mnl.gov.hu/sites/default/files/reformacio/BKML/hu_mnl_bkml_iv_1528_20_1_k.jpg
- [5] http://reformacio.mnl.gov.hu/sites/default/files/reformacio/BKML/hu_mnl_bkml_iv_1528_20_2_k.jpg
- [6] http://reformacio.mnl.gov.hu/sites/default/files/reformacio/BKML/hu_mnl_bkml_iv_1528_20_3_k.jpg
- [7] <http://reformacio.mnl.gov.hu/cimkezes/reformacio>
- [8] http://reformacio.mnl.gov.hu/cimkezes/reformacios_emlekev
- [9] <http://reformacio.mnl.gov.hu/cimkezes/bkml>
- [10] http://reformacio.mnl.gov.hu/cimkezes/bacs_kiskun_megyei_leveltar
- [11] http://reformacio.mnl.gov.hu/cimkezes/kohary_istvan